
HULLUSTE HULLUS ON NÄHA ELU SELLISENA, NAGU TA ON

TOOMAS KUTER

Mitch Leigh' muusikal „Mees La Manchast”. Lavastaja: Neeme Kuningas. Muusikaline juht: Jüri Alperden. Dirigent: Mihhail Gerts. Dekoratsioonikunstnikud: Ott Evestus ja Neeme Kuningas. Kostüümikunstnik: Grete „Stitch” Laus. Valguskunstnik: Pelle Palmé. Osades: Cervantes/Don Quijote – René Soom või Priit Volmer, Sancho Panza – Tõnu Kark või Ago Anderson, Aldonza (Dulcinea) – Hanna-Liina Võ-

sa või Kelli Uustani, Isake/Kõrtsmik ja Hertsog/dr Carrasco – Mart Laur, Märt Jakobson või Olari Viikholm, Paater – Oliver Kuusik, Andres Köster või Aleksander Arder, Antonia – Janne Ševtšenko või Teele Jõks, Majapidajanna – Juuli Lill või Triin Ella, Maria, kõrtsmiku naine – Kristina Vähi või Kadri Kipper, Habemeajaja/Kupeldaja – Urmas Põldma jt. Esietendus Rahvusooperis Estonia 22. märtsil 2012.

Mitch Leigh' „Mees La Manchast”, Rahvusooper Estonia, 2012. Lavastaja: Neeme Kuningas. Muusikaline juht: Jüri Alperden. Cervantes/Don Quijote – Priit Volmer ja Sancho Panza – Tõnu Kark.

Õilsa kurva kuju rüütli don Quijote lugu, mille lõi surematuks Miguel de Cervantes Saavedra juba XVI sajandil, kujunes ka New Yorgis 1928. aastal sündinud ameerika helilooja Mitch Leigh' kõige kuulsamaks teoseks. Kuigi helilooja kirjutas veel hulgaliselt lavavorme, ei saavutanud neist ükski selle muusikali populaarsust.

Muusikal „Mees La Manchast“ esietendus 22. novembril 1965 New Yorgis ANTA Washington Square Theatre'is.

1971. aastal tõi Sulev Nõmmik muusikali lavale Estonias, don Quijote osas Georg Ots, Sancho Endel Pärn ja Dulcineana Helgi Sallo. Kolmikust Georg Ots, Endel Pärn ja Helgi Sallo Sulev Nõmmiku legendaarses lavastuses räägitakse tänase päevani.

Muutuvad ajad, muutuvad kombed, teisenevad süsteemid ja korrad ning mingil määral muutub isegi inimene, kuid oma ideedesse uskuva hullumeelse õilsa rüütli võitlus ei lõpe ega muutu, sest tegu pole hullumeelsusega, pigem hoopis elu enesega tema tõelistes värvides ja pooltoonides.

Vastuseta küsimused

Neeme Kuningas on oma lavastuses püstitanud hulga küsimusi, küll kaudselt, varjatud kujul, küll otse, kuid jätnud kõik vastusteta õhku rippuma. Vastus tuleb vaatajal enesel leida, mis teeb Kuninga lavastuse tõeliselt hõrguks, kui mitte isegi suureks selle sõna parimas tähenduses. Erinevad mõtted, tunded, emotsioonid, liikumised või liikumiste puudumine.

Cervantes/Don Quijote — René Soom ja Sancho Panza — Ago Anderson.

Lavastaja laseb vaatajal ennast tunda otsustajana ning vastuste leidjana, mis omakorda tekitab vaatajas huvi ning kingib talle leidmisrõõmu. Don Quijote loo puhul on see tark tee, sest absoluutselt igas inimeses on säilinud mingi osa lapsest ning mingi kogus hullumeelsust ja olgugi see kogus meis kõigis erinev, on ta ometi olemas. Seega saab iga vaataja Kuninga lavastusest just temale vajalikud vastused, sest kõigile mõeldud vastused puuduvad, lavastaja on püstitanud vaid küsimused.

Kuningas on hoidunud hinnangu andmisest ja see toimib hästi. Pigem on ta lavaletoodu publikule edastanud kõrvaltvaataja pilgu kaudu. Eten-dusest kumab küll läbi lavastaja enda mõttemaailm ja tema taotlus, see kal-dub idealiseeritud hulluse poole, mis tegelikult moodustabki parima osa elust, kuid Kuningas ei suru seda peale, jättes piisavalt ruumi teistele, vjadusel ka vastupidistele arvamustele. Seega tekib vaatajal tunne, et just tema hinnang don Quijote hullusele või tarkusele on see ainuõige, ja nõnda see ongi, kuigi samas on ainuõige ka vastupidine arvamus. Selles peitub Kuninga lavastuse omapära. Ta arvestab vaatajaga, seetõttu võtab publik tema pakutu omaks.

Lavastus on tempokas ning sügav elufilosoofia on peidetud selle tempokuse vahele, kusjuures sugugi mitte igauks ei pruugi seda sealt välja noppida. Ent ta on olemas ja paneb vähegi helgema natuuri mõtlema ja kaasa elama. Kes aga tahab muusikalist nädalalõpuks annuse meelelahutust saada, see selle ka saab. Piisavalt on räiget meelust, kohati rõveduse piirimail pü-sivat sensuaalsust ning kõike seda, mis inimesi iidsetest aegadest alates enim

on huvitanud. Vahel tekitab see küsi-tavust, sest tegu on odavate, läbiproo-vitud võtetega, mis alati mõjuvad. Mõ-juvad seegi kord ning ilmselt paljudele publiku hulgast kujunevad need epi-soodid olulisemateks kogu lavastuses. Ent see pole määrav ning õilis rüütel ei kao selle vahele ära.

Kuninga lavastus on oma allhoo-vustes pööratud sissepoole ning see, mis sealt vastu vaatab, on lapselik ideaalmaastik, kus liiguvad nii pea-osaliste kui ka lavastaja mõtted.

Valguse võit ja lavastustervik

Cervantese aeg oli karm, raske ning kohati suhteliselt vaimuvaene. Viima-ne väide on muidugi küsitav, kuna sellest vaimuvaesest ajast pärineb Cer-vantes ise. Ka don Quijote lugu pole helge, kuid teda võib helgeks mõelda, ja mitte ainult helgeks, vaid isegi kau-niks.

Pime ja sünge lava mõjub kogu etenduse vältel masendavalt. Seda suurem on kontrast, kui lava omandab etenduse lõppedes kirkad soojad toonid — don Quijotel on saabunud aeg siit ilmast lahkuda, mis vajutab oma-korda pitseri kogu etendusele, pööra-tes selle positiivsele lainele ning pan-nes uskuma ideaali ja ideaalide poole püüdlemise suurusesse ja jõusse. Kõi-gesse sellesse, mis annab elule mõtte ning mis on tegelikult elu enese mõte. Siinkohal on don Quijote võitnud, nii otseselt kui ka kaudselt. Teemat eda-si arendades — võitnud on kogu loo-du, mis etenduse lõpul valguse kaudu Loojale kiitust laulab ning oma hinge tema hoolde usaldab, nagu tegi ka õilis kurva kuju rüütel.

Dekoratsioonid on minimaalsed. Peeglid, mida lavastuses kasutatakse, toimivad alati ning loovad tekstis ole-

va tasandlikkuse ka füüsiliselt. Kostüümid on uhked ning kohati naljakad, kuid nad ei häiri, tuues esinejad välja Cervantese ajastust ja ka eelmisest sajandist – otse tänapäeva. Nad ei mõju absurdelt, pigem täiendavad klassikaliselt harjumuspärast, lisades sinna kaasaegsuse, millega tuleb harjuda. Samas annavad just kostüümid lavastusele uusi värve ja nüansse, mis koos osatäitjate mänguga teatraalsust suurendavad.

Grete Lausi kostüümid on üks osa Kuninga terviklikust lavastusest, nad ei domineeri, kuigi on eripärased.

Hanna-Liina Võsa stiilne Dulcinea

Lavastuses teeb kaasa mitu koosseisu artiste ja peaosalised on kõik tugevad, isikupärased ning muljetavaldavad. Don Quijote rollis on **René Soom** ja **Priit Volmer**, Sanchona esinevad **Tõnu Kark** ja **Ago Anderson** ning Dulcineana **Hanna-Liina Võsa** ja **Kelli Uustani**. Kõik säravad ja isikupärased artistid, kes aastate jooksul Eesti lavadel meelde jäävaid rolle loonud.

Minu lemmikuks kujunes **Hanna-Liina Võsa**, sest ta valdab peensusteni žanrit, mille nimeks muusikal ja mida õigustamatult peetakse kergeks. Võsal on suurepärane oskus just sellele žanrile vastavalt musitseerida ja laulda. Muusikal pole ooper ega ka operett. Tõsi küll, talle võib, ning aegade jooksul on seda sageli ka tehtud, läheneda klassikalise vokaali võtetega, kuid tavaliselt jääb sel juhul midagi puudu või siis on midagi liiga palju, näiteks liiga palju hästi koolitatud häält. Muusikal eeldab klassikalisest vokaalist erinevat lähenemist ning see on Võsal olemas. Ta on superhea muusikalisolist ega jää professionaalsuselt milles-

ki alla Broadway lauljatele ning kohati isegi ületab neid. Tal on ilus fraas, head *piano*'d ning ta ei pinguta kunagi häälega üle. Muusikaliselt üks õhtu paremaid osatäitjaid.

Kelli Uustani Dulcinea on muusikalises mõttes tagasihoidlikum, samas on ta meelas, sensuaalne ning kohati brutaalne, mis selle rolliga sobib. Uustani on hea näitleja, ta tunneb ennast laval ühtviisi vabalt nii Dulcinea kui ka Aldonzana. Vokaalne pool vajab Uustani puhul viimistlemist.

Tõnu Kark on ehe artist. Ta on seda alati olnud ning ka Sancho pole erand. Hästi on lauldud Sancho laulukesed, tegelikult naturaalse häälega, kuid sedavõrd sugestiivselt, et tundub, et nii peabki olema.

Samamoodi võib sõnaga „ehe“ iseloomustada ka Endla teatri näitlejat **Ago Andersoni**, kelle Sancho on igapidi selles võtmes, milles ta olema peab. Andersoni Sancho on muhe, kohati isegi südamlik ning tema vastu tekib sümpaatiat, võib-olla sellepärast, et Andersoni Sancho puhul võib väga selgesti tajuda, mil viisil ta oma isanda erilisusest teadlikuna olles kõik tema veidrused heaks kiidab, neile kaasa elab ning nendega ühineb. Andersoni Sancho puhul võib tajuda donkihhotelikku veidrust, mis moodustab kogu loo vundamendi.

Maailma parandavad hullumeelsed

René Soomi tugevaimaks küljeks on osalahendus, tema don Quijote on usutav ning siiras. Kordagi ei teki kahtlust, et meie ees on maailma parandav hullumeelne, kelle hullus pole tegelikult hullus, vaid pigem miski, mida ta oma sisemuses valitseb ning mille abil ta maailmas nõnda elab, nagu tegelikult elama peab.

Aldonza (Dulcinea) – Kelli Uustani.

René Soomil on ilus hää, mis eriti kaunis alumises registris; kui ta *parlando*'t kasutab. Kohati on tema häält tänu helivõimendusele liiga palju. Rohkem *piano*'t kasutades võiks Soomi laulmine olla lummap.

Priit Volmeri don Quijote tundub aga kohati isegi äärmuslikum ning hullumeelsem. Volmer sobib sellesse osasse hästi, tema hääles on parajal määral nüansse ja kauneid kõlavärve, mis ei jäta külmaks. Hullust on tema õilsas rüütli palju, aga sellele lisandub veel mingi vaevu aimatav, kuid sügav melanhoolia, mis annab tema don Quijotele sügavuse, seetõttu kujuneb ta etendustel, kus esineb, üheks huvitavamaks persooniks laval. Volmeril on õnnestunud peensusteni ta-

bada kurva kuju rüütli olemust, seda nii artistlikult kui muusikaliselt. Tegu on kindlasti ühe huvitavama osaga tema senises rollide pagasis.

Kõik kokku paneb mõtlema

Meeldejäáva kuju loob **Oliver Kuusik** Padrena. Ta on hea näide sellest, kuidas tänu sügavale musikaalsusele suudab ooperisolist muusikalis laulda nii, et see ei häiri ega mõju ülepingutatult. Padre puhul ei saa aru, kas tegu on koomilise või tõsiseltvõetava persooniga, kuid ta jääb meelde ning tekitab küsimuse, millele iga vaataja võib ise vastust otsida. Ehedad on **Märt Jakobsoni** Hertsog ja **Mart Lauri** Isake või siis vastupidi, olenevalt etendusest.

On veel hulga väikerolle, kellel kõi-

Aldonza (Dulcinea) – Hanna-Liina Vösa, Cervantes/Don Quijote – Priit Volmer ja Sancho Panza – Ago Anderson.
Harri Rospu fotod

gil on täita oluline ülesanne üldises ter-
 vikus ning kellest võiks eraldi positiiv-
 sena välja tuua **Juuli Lille** ja **Triin Ella**
 – mõlemad parajal määral pahelised
 Alonsad.

Veiderdavad muulaajajad tundu-
 vad olevat väljaspool allteksti. Muu-
 sikaliselt on nende ülesastumine kor-
 rektne. Kuid nende veiderdamist on
 liiga palju ja see jätab sisutühja mulje.

Orkester kõlas **Jüri Alperteni** juha-
 tusel kvaliteetselt, saatis soliste sünk-
 roonselt ning oli žanrit arvestades muu-
 sikali elemendis. Aeg-ajalt oli helivõi-
 mendust liiga palju. Üks võimalus oleks
 koolitada ooperisolistid ümber mikro-
 foniga lauljateks, sest paraku on mikro-
 foniga ja mikrofonita laulmise puhul te-
 gu erineva lähenemisega ettekantavale.

Üldmulje muusikalist on hea ning
 tunne, mis etenduselt lahkudes tekib,
 soe ja mõnus. Mis aga peamine, kõik
 kokku paneb mõtlema elu tõeliste
 väärtuste ja võimaluste üle, tekitades
 usu ja lootuse, et kõik pole veel kadu-
 nud ning paljugi head, olulist ja tõelist
 on meid ees ootamas, muidugi juhul,
 kui me seda soovime ja tähele panna
 oskame. Selleks aga pole sageli vaja
 muud, kui vaid kübekest hullust või
 vähemasti jõudu teisiti mõelda ning
 maailmaga vastuollu minna.

Cervantes on don Quijote suu kau-
 du öelnud: „...ja ka liigne arukus võib
 olla hullus. Aga hulluste hullus on nä-
 ha elu sellisena, nagu ta on, ja mitte
 sellisena, nagu ta peaks olema.”